

مقایسه تطبیقی رشد جمعیت، سفر و ترابری شهری (مطالعه موردی تهران، پاریس و لندن)

فرزین فاروقی

استادیار، گروه عمران، دانشکده مهندسی، دانشگاه کردستان

f.farooghi@uok.ac.ir

خلاصه

هدف برنامه‌ریزی سفر شهری تامین زیست محیطی جابجایی انسان و کالا است. رشد جمعیت و اقتصاد، روند بیشتر جابجایی مناطق در حال توسعه به نمونه‌های توسعه یافته، با سرمایه و زیر ساخت کمتر را موجب شده است. این مطالعات روند افزایش جمعیت و توسعه ترابری و سفر شهرهای تهران، پاریس و لندن را مقایسه، سهم انواع ترابری موتوری و دوچرخه در تفاوت شاخص دستیابی به توسعه پایدار تهران را بررسی کرده است. عواملی چون هزینه و کیفیت پائین تاکسی، اشتغال، عادات مردم، کمبود و تاخیر توسعه ترابری ریلی موجب کاربرد دهها و صدها برابری انواع تاکسی و موتورسیکلت و سهم محدود ترابری همگانی تهران شده، حال آنکه در لندن و پاریس از ابتدا سیاست در توسعه ترابری ریلی، اتوبوس، دوچرخه و پیاده بوده است. ما بدون قانونمندی، برنامه‌ریزی تدریجی و قابل شهود سالانه، سرمایه‌گذاری کلان، تغییر رفتار مردم و تغییر روند اشتغال به سختی توان دستیابی به توسعه پایدار ترابری را داریم.

کلمات کلیدی: جمعیت، ترابری، سفر شهری، توسعه پایدار،

۱. مقدمه

حمل و نقل موتوری با قدمتی بیش از صد سال با هدف جابجایی ایمن، سریع، اقتصادی بار و مسافر در کنار روش‌های قدیمی و سنتی پیاده‌روی و استفاده از حیوانات بکار برده شده و امروزه به منظور حفظ سلامتی انسان و طبیعت تامین اهداف زیست محیطی آن ضروری است. در گذشته دور جابجایی در محدوده جغرافیایی کوچک و غالباً به تعداد محدودی در دوره زندگی انسان ممکن بوده، حال آنکه امروزه این جابجایی نه تنها در سطح گسترده، بلکه به تعداد قابل توجهی در محدوده زمانی کوتاهی اتفاق می‌افتد. سیستم‌های ارتباطی - الکترونیکی تا حدودی سفرهای شهری و بین شهری افراد را کاهش داده، لیکن رشد قابل توجه جمعیت، افزایش رفاه و نیاز به انتقال کالا و وسایل مورد نیاز، جابجایی مسافر و بار را به شدت افزایش داده و لذا نه تنها استفاده از وسایل حمل و نقلی و تعداد آنها محدود نشده بلکه افزایش عرضه مطابق تقاضا و نیازهای موجود، اجتناب ناپذیر خواهد بود [۱]. این مهم در مناطق شهری با جمعیت قابل توجه همراه با توسعه جغرافیایی، موجب افزایش فاصله محل کار و تحصیل از محل سکونت شده و خود نیاز به سفرهای موتوری بیشتر و زمان طولانی‌تر را به دنبال خواهد داشت. بر این اساس دهه‌هاست که لزوم مدیریت و برنامه‌ریزی اصولی و صحیح سیستم‌های حمل و نقلی مورد توجه قرار گرفته و این مهم در شهرهای با سکونتگاههای بزرگ و یا در شهرهایی که دارای رشد سریعی هستند، از اهمیت بیشتری برخوردار بوده است [۲].

به منظور شناخت شرایط کیفی و کمی سیستم‌های حمل و نقلی کشور ضروری است، وضعیت جمعیتی و امکانات سخت افزاری موجود را بررسی کرده و با شرایط مناسب و ایده آل آن ارزیابی کرد [۳]. همچنین می‌توان شرایط موجود را با وضعیت آن در کشورهای توسعه یافته که از سیستم حمل و نقل پایدار و یا نسبتاً پایداری برخوردارند، مقایسه کرد [۴]. دامنه گسترده‌ای از عوامل جغرافیایی، سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی در روند توسعه سیستم‌های حمل و نقلی موثر بوده و ضروری است شرایط کنونی و آینده فاکتورهایی چون جمعیت، بهداشت، روند توسعه وسایل حمل و نقل موتوری، حمل و نقل همگانی و شخصی در سیاست‌ها و استراتژی‌ها مد نظر قرار گیرد. این مهم در وضعیت توسعه سیستم‌های حمل و نقلی شهرهای بزرگ از اهمیت زیادی برخوردار است. مطالعات مختلفی در خصوص توسعه سیستم‌های حمل و نقلی انجام شده که در این میان می‌توان به مقایسه آینده سیستم‌های حمل و نقلی پانزده کلان شهر قاره‌های اروپا، آسیا، آمریکا اشاره کرد. مهمترین نتایج این تحقیقات، افزایش زیاد مالکیت خودرو شخصی در آینده شهرهای در حال توسعه‌ای چون بنگلور، کلکته، دهلی، بمبئی و شانگهای، عدم رشد آتی استفاده از وسایل نقلیه شخصی در هسته مرکزی این شهرها، افزایشی قابل توجه در استفاده از وسایل حمل و نقل شخصی در سفرهای تفریحی و مرگ و میر جاده‌ای شهرهای فوق الذکر و